

Дејан Тадић*

Факултет политичких наука, Београд

Вук Лазић**

Институт за међународну политику и привреду, Београд

МЕСТО „БУЊЕВАЧКОГ ПИТАЊА” У САВРЕМЕНИМ СРПСКО-ХРВАТСКИМ ОДНОСИМА

Сажетак

Аутори истражују улогу и положај буњевачке националне мањине у контексту савремених односа између Републике Србије и Републике Хрватске. Буњевачка национална мањина представља аутентичну и аутохтону етничку заједницу концентрисану у највећој мери на географским просторима Бачке. Буњевцима, као становништву са јужнословенским пореклом и римокатоличком вероисповести, често је била оспоравана аутентичност, те су махом били посматрани као део ширег етничког корпуса народа са којима су живели. Чини се да перманентну одлику сложеног положаја Буњеваца представља изостанак ширег идентитетског признања и извесна укљештеност између раније формираних националних заједница које су у међувремену добиле и своје државе. Док у Хрватској доминира гледиште које Буњевце доживљава као интегрални део хрватског националног корпуса, у Србији преовлађује становиште да Република Хрватска оспорава посебност Буњеваца, посматрајући их

*Имејл адреса: dejantadic@mail.ru

**Имејл адреса: vuk.lazic@diplomacy.bg.ac.rs

као део хрватске националне мањине. Имајући у виду све сложенију регионалну конјунктуру, тегобне српско-хрватске односе и процес евроинтеграција Србије, питање признања и права буњевачке мањине намеће се као још једно потенцијално отворено међудржавно питање. Аутори настоје да одговоре на истраживачко питање: да ли и на који начин политика Републике Србије према Буњевцима утиче на односе са Републиком Хрватском? Хипотеза истраживања гласи: „буњевачко питање” поседује капацитет да постане место спорења између две државе, нарочито ако се имају у виду европске интеграције Србије. Закључак истраживања јесте да ће Република Хрватска, са становишта очувања својих националних интереса, настојати да утиче на политику Републике Србије према Буњевцима, посебно у контексту њених евроинтеграција. Најзад, аутори сматрају да би решавање овог питања значајно допринело унапређењу не само међудржавне сарадње, већ и шире посматрано, регионалних односа.

Кључне речи: Буњевци, Република Србија, Република Хрватска, мањинска права, регионални односи, балкански односи, евроинтеграције

УВОД

Република Србија је више од две деценије у процесу евроинтеграција, односно тежи ка чланству у Европској унији као идеалу свеукупног квалитативног преображаја и уређења друштвених и политичких односа. Свакако, важну европску тековину представља поштовање људских и мањинских права. На простору Републике Србије, поред већинског становништва српске националности живе многобројне националне мањине. У том смислу посебно је важно напоменути простор северне Србије, као територију са изразитом одликом мултикултуралности и мултиетничности. Једну од бројних етничких група на простору Аутономне Покрајине Војводине чине Буњевци.³ Несумњиво је да ова етничка група поседује свест о

³ За потребе овог истраживања етничку групу одређујемо као категорију људи засновану на перцепцији заједничког друштвеног искуства или предака. Чланови етничке групе

својој посебности у односу на друге етничке групе са којима дели заједнички простор. Међутим, у сложеним историјским околностима њена аутентичност била је спутавана, ометана и оспоравана са различитих страна. У измењеним околностима током последње деценије 20. века буњевачка самосвојност поново је актуелизована.

У процесу евроинтеграција Републике Србије питање признања аутентичности буњевачке националне мањине добило је шири регионални значај, пре свега, због њених комплексних односа са Републиком Хрватском. Наиме, хрватско становиште по питању Буњеваца разликује се од српског – Буњевци су за Хрвате део хрватског националног корпуса, чиме се не оставља пуно простора за отварање могућности према којим би Буњевци могли да представљају самосталну етничку групу изван оваквог поимања етноса. Са друге стране, Република Србија, од деведесетих година двадесетог века, признаје постојање буњевачке националне мањине и спроводи афирмативну политику према њој, пружајући подршку неговању буњевачке културе и традиције. Захваљујући политици признања омогућено је деловање различитих организација са буњевачким националним предзнаком.

Управо због различитог тумачења овог питања, између званичног Београда и Загреба, „буњевачко питање” постаје место спорења и једно од отворених питања у односима између две државе. У наредним редовима аутори ће покушати да расветле нека питања везана за положај Буњеваца у Републици Србији, хрватску перцепцију Буњеваца, као и могући модалитет за превазилажење овог међудржавног спорења које има регионалне импликације, посебно у контексту процеса приступања Републике Србије Европској унији. Са становишта овог истраживања, „буњевачко питање” дефинишемо као спор око аутентичности и самосвојности идентитета Буњеваца и њиховог (не)припадања националним корпусима са којима су окружени.

ПОЛОЖАЈ БУЊЕВАЦА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

Буњевци су на простору Републике Србије у највећој мери територијално концентрисани на просторима западне и северне Бачке, односно на територијама градова Суботице и Сомбора. Према

деле заједничку културну традицију и историју која их диференцира од других (Peoples and Bailey 2014, 367).

последњем попису становништва у Републици Србији одржаном 2022. године, евидентирано је 11.104 грађана који се у смислу националности изјашњавају као Буњевци или 0,17% од укупне популације. На територији Западнобачког управног округа, чије је седиште у Сомбору, живи 1.399 Буњеваца. На територији града Суботице (седиште Севернобачког управног округа), концентрисан је највећи део буњевачке популације – 9.171 пописани грађанин се у националном смислу изјаснио као Буњевац. У свим осталим деловима Републике Србије живи укупно 534 Буњевца (Републички завод за статистику [РЗС] 2022, 26).

Оно што одваја Буњевце од осталих јужнословенских етничких група на простору Бачке су: посебне етнолошке карактеристике садржане у својственим обичајима и светковинама, припадност римокатоличкој вероисповести, говор који је део млађег икавског дијалекта штокавског наречја и свест о посебности у односе на етничке скупине са којима деле заједнички простор (Вошњакović i Sikimić 2013, 190). Према једном од најприхваћенијих становишта, Буњевци у Бачкој воде порекло из Херцеговине коју су напустили током сеоба у XVII веку. Бежећи од турске окупације, населили су подручја у околини градова Суботице, Сомбора у данашњој Републици Србији и Баје у данашњој Мађарској (Ivanić 1899, 7). Заједно са Србима настањеним на том подручју, Буњевци су били активно укључени у Војну границу Аустријског царства и одбрану од Турака (Радушки 2023, 51–52). Након Великог рата, заједно са Србима Буњевци су активно учествовали и пресудно допринели укључењу појединих области Бачке, Баната и Барање новоствореној држави Срба, Хрвата и Словенаца. На Великој скупштини Срба, Буњеваца и других Словена која се одржала 25. новембра 1918. године у Новом Саду, Буњевци су одиграли значајну улогу у присаједињењу Војводине Србији (Krestić 2019, 11–13). Међутим, специфичне друштвено-политичке околности у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца и Краљевини Југославији водиле су постепеној кроатизацији Буњеваца и њиховом утапању у хрватски национални корпус. Овај процес олакшан је деловањем хрватских националних политичких партија, пре свега Хрватске сељачке странке, римокатоличког клера школованог у Ђаковачкој бискупији и хрватских културних удружења и установа. Последице овог процеса биле су стварање извесног отклона и цивилизацијске дистанце према Србима (Хорват 2015, 213–218).

Проводећи живот на омеђеном, пограничном троуглу Баја–Суботица–Сомбор, Буњевци су поред учешћа у друштвеном животу, ступили у интеракцију са припадницима других етничких група, а у одређеној мери су успевали да се, мање или више успешно, одупру асимилацији од стране већих и моћнијих етноса са којима су делили животни простор. У Мађарској су Буњевци или асимиловани кроз дуготрајне и интензивне процесе „мађаризације” или званично виђени као део хрватске националне мањине о чему сведоче како етнолошка истраживања, тако и анализа званичних правних докумената (Punczman 2019). Обликован у специфичним околностима, колективни психолошки карактер Буњеваца и историјски процес њиховог „однарођавања” је, вероватно, најбоље описан у приповетки Вељка Петровића *Буња* где се кроз живот сомборског Буњевца сликовито описује трагичан процес постајања делом другог, већег и „асимилационо немилосрдног етноса” (видети: Петровић 1968).

Након ослобођења простора Бачке од окупатора у Другом светском рату, нове власти стале су ближе хрватском становишту у односу према идентитету Буњеваца. Дешом Главног народноослободилачког одбора Војводине – Одељења за унутрашње послове број 1040/1945 од 14. маја 1945. године наређено је свим месним органима унутрашњих послова да бачке Буњевце и Шокце третирају као припаднике хрватске нације: „Како буњевачке и шокачке народности не постоје, то вам се наређује да све Буњевце и Шокце имадете третирати искључиво као Хрвате без обзира на њихову изјаву” (Историјски архив Суботица [ИАС] 5869). До данашњег дана остаје нејасно због чега су нове власти изричито сврставале Буњевце у хрватски национални корпус, не остављајући много простора чак ни да се декларишу као Југословени. Иако је у јавном дискурсу поводом овог чињења комунистичких власти присутно становиште да је постојање Буњеваца укинута декретом, ипак се не можемо сложити са овим. Забрана изјашњавања у националном смислу није успостављена декретом него дешом, што још више деградира правну регулацију друштвених односа која је постојала у Југославији након Другог светског рата. Питање националног изјашњавања је уређено једном дешом – инструктивним актом којим је у овом случају орган унутрашњих послова уредио питање поступања у вези са (не)постојањем Буњеваца и изричито прописао да се сви они који се тако декларишу сврстају у део хрватског националног корпуса.

Буњевци су се могли слободно изјашњавати по питању националне припадности тек од пописа становништва одржаног 1991. године. Овај вид либерализације по питању признања буњевачких права треба посматрати кроз специфичан друштвено-политички контексту у коме се он одиграо. Наиме, 1991. године долази до интензивирања и ескалирања југословенске кризе у којој је носећу улогу одиграо комплексан и замршен однос између два најбројнија народа у Социјалистичкој Федеративној Републици Југославији – Срба и Хрвата.¹ Признањем постојања буњевачке етничке групе на попису, тадашње власти покушале су да на изванредан начин умање бројност Хрвата у Републици Србији, а самим тим и њихов политички значај у предворју будућег грађанског рата и крвавог распада заједничке државе.

Табела 1: Бројност, удео и индекс раста Буњеваца у Србији од 1991. године до 2022. године

	1991.	2002.	2011.	2022.
Број Буњеваца у Републици Србији	21.434 (0,26%)	20.012 (0,27%)	16.706 (0,23%)	11.104 (0,17%)
Индекс раста становништва између два пописа	/	93,4	83,5	66.5

Извор: РЗС 2022, 12.

На попису из 1991. године 21.434 грађанина Србије изјаснило се као припадник буњевачке националне мањине. На следећем одржаном попису из 2002. године у Републици Србији је пописано укупно 20.012 Буњеваца, 2011. године евидентирано је 16.706 Буњеваца, док је 2022. године 11.104 грађана изјашњено као Буњевци. Негативан раст буњевачке популације део је ширих демографских тенденција у Републици Србији и треба га посматрати као сегмент ширег тренда депопулације на простору Западнобачког и Севернобачког управног округа. Узроке првенствено треба тражити у незавидној материјално-економској ситуацији, девастацији привреде у време санкција и ратова, али током и транзиције и миграцији у веће градове – Нови Сад и Београд, емиграцији у западну Европу и негативном природном прираштају. Треба имати у виду и чињеницу да је паду популације

¹ Више о утицају демографских чинилаца на реализацију мањинских права видети у: Поп-Лазих 2023.

Буњеваца допринео и њихов процес „прагматичне кроатизације”. Наиме, у сврху остваривања стицања права на држављанство и путних исправа Републике Хрватске, користећи административне евиденције из времена бивше Југославије, одређени број Буњеваца изјаснио се припадницима хрватске националне мањине, јер им је на тај начин олакшана емиграција у земље Европске уније.

Након 2000. године приступило се уређењу области мањинских права и институционализацији положаја буњевачке националне заједнице. Буњевачки национални савет у Републици Србији основан је у складу са законом који прописује оснивање националних савета националних мањина – 23. фебруара 2003. године. Такође, у координацији са Буњевачким националним саветом делују и следеће установе за неговање културе и традиције Буњеваца у Републици Србији: Буњевачки информативни центар, Установа културе „Центар за културу Буњеваца”, Буњевачка матица, Буњевачке новине, Буњевачки културни центар Суботица, Буњевачки културни центар Бајмок, Удружење грађана „Буњевачко коло” Сомбор, Буњевачки едукативни и истраживачки центар „Амброзије Шарчевић” Суботица, Културно уметничко друштво „Буњевачка грана” Чонопља, Културно уметничко друштво „Александрово” Суботица, Удружење грађана „Буњевачка вила” Мала Босна, Удружење грађана „Буњевци” Нови Сад и друга удружења грађана која негују и оснажују како буњевачки национални идентитет и културну традицију (Bunjevački nacionalni savet [BNS], n.d.).

Изборни предмет Буњевачки говор са елементима националне културе је уведен у наставни план за основне школе 2008/2009. школске године. Након стандардизације језика предмет мења назив у Буњевачки језик са елементима националне културе школске 2018/2019. године. Настава овог изборног предмета се изводи искључиво у школама на територији Западнобачког управног округа и Севернобачког управног округа (Kujundžić Ostojić, Vošnjak Stepanović i Branković, n.d.).

На основу приложених података можемо изнети оцену да Република Србија својим активним политичким мерама и афирмативном политиком омогућава неговање буњевачке традиције и очување идентитета бачких Буњеваца. Захваљујући нормативном оквиру усклађеном са највишим европским стандардима, Република Србија омогућава развој и заштиту националних мањина. Поред нормативног оквира, очувању ове националне мањине доприноси

и активна државна политика. На крају се може констатовати да мултикултурална пракса усмерена на бројчано мале етничке групе може послужити као модел третмана националних заједница.

Коначно, став буњевачких националних првака о питању посебности националног идентитета Буњеваца огледа се у следећем исказу:

„Није Србин, јер за интергацију у српску националну заједницу, осим језика и опште културе стечене школовањем, не посидује ексклузивне српске етничке маркере (првенствено актуелно православље и православно порикло, наслиђену традицију породичне славе). Није ни Хрват, јер за интеграцију у хрватску националну заједницу не посидује, осим припадности римокатоличкој вири, ни знање хрватског језика, нити културу коју развија хрватски програм школовања, нити је одрасто и школово се у околностима у којима су хрватска обилужја видљива и функционална (осим ако се није школово у Хрвацкој)“ (Raič 2013, 5).

ПЕРЦЕПЦИЈА БУЊЕВАЦА У РЕПУБЛИЦИ ХРВАТскоЈ КАО ТИЊАЈУЋИ МЕЃУДРЖАВНИ ПРОБЛЕМ И МОГУЋА ПРЕПРЕКА ЧЛАНСТВУ СРБИЈЕ У ЕВРОПскоЈ УНИЈИ

Званична хрватска политика, шира друштвена јавност, као и угледни представници академске заједнице Буњевце у Бачкој посматрају искључиво као припаднике хрватског националног бића. У овој чињеници огледа се шири консензус у погледу хрватских националних интереса, у оквиру којих не постоје осцилације или спорења око идентитетских питања. Већ летимична анализа садржаја утицајних медија, изјава политичких актера, као и резултата научних истраживања спроведених у оквиру хрватске академске заједнице у области друштвених наука сведочи да по овом питању не постоје већа неслагања.

На основу преовлађујућих ставова у хрватском друштву, са становишта буњевачке националне заједнице може се закључити да је на делу оспоравање њихове аутентичности и самосвојности. У медијима се на недвосмислен начин указује да су Буњевци саставни део хрватског националног корпуса и од тог принципијелног става не одступа ниједан респектабилан медиј без обзира на уређивачку

политику. Кроз анализу јавног дискурса увиђа се доминантни наратив према коме се Буњевци приказују као посебна етничка група створени социјалним инжењерингом од стране државе Србије, чиме се алудира да је реч о вештачкој нацији (Despot 2022).

Демографски пад популације хрватске националне мањине на простору Србије се у Хрватској тумачи као део званичне политике Београда која има за циљ да се бројност Хрвата у Србији смањи путем афирмативног деловања и оснаживања буњевачког националног идентитета. Такође, хрватско јавно мњење је критично по питању „прагматичног националног изјашњавања” Буњеваца Хрватима у сврхе добијања путних исправа Републике Хрватске уз које је олакшана емиграција у Европске уније (Ivković 2023). Очигледно је да су оваква тумачења по питању демографског пада научно неутемељена, у извесном смислу тенденциозна и у великој мери мотивисана политичким наративом у вези са хрватским националним корпусом. Наиме, као што смо раније навели, негативан демографски раст је свеопште присутан и он не погађа само припаднике хрватске националне мањине у Србији. Чак ни простом рачуницом не можемо доћи до исправног закључка да је за пад бројности Хрвата у Србији криво претакање из једног етничког корпуса у други, јер сам тренд демографског пада буњевачке популације доказује супротно и говори о томе да уколико се ова тенденција настави Буњевци ће на једном од наредних пописа становништва нестати или ће се у најбољем случају свести на статистички занемарљив део укупне популације.

Хрватска академска заједница из поља друштвених наука претежно подржава став о Буњевцима као субетничкој групи хрватског националног корпуса. Од деведесетих година двадесетог века у хрватским етнолошким студијама долази до постављања тезе да је признавање посебности Буњеваца у Србији део шире политике власти тадашње Савезне Републике Југославије уперене ка умањењу хрватског националног корпуса условљене комплексношћу новонастале ситуације детерминисане грађанским ратом и конфликтом између Хрвата и Срба (Černelić 1994, 98–99). Етнолошке студије посвећене истраживању свакодневног живота, обичаја и културолошких особености Буњеваца у Бачкој иду у прилог доминантном наративу да су они субетничка група унутар ширег хрватског националног корпуса (Černelić 2002, 101). Паралелно са устаљеним наративом о Хрватству Буњеваца на простору Бачке, присутно је и комплементарно тумачење од стране научних радника из редова хрватске националне мањине у Србији

да је признање постојања посебне Буњевачке етничке групе део пројекта растакања хрватског националног бића који своје корене има у политици Слободана Милошевића и српске ратне пропаганде: „Изгледа да је ‘буњевштина’ у различитим политичко-повијесним контекстима имала функцију одређеног политичког одбрамбеног механизма” (Šram 2007, 62). Као вредан помена и у прилог чињеници о заузимању јединственог става академске заједнице у Хрвата по питању буњевачког идентитета налази се и зборник радова настао у сарадњи Филозофског факултета у Загребу и Завода за културу војвођанских Хрвата из Суботице – *Буњевци у временском и просторном контексту* (видети Ćernelić, Grbić Jakorović, Rubić, Rajković Iveta, Dronjić, Gotal 2014).

Хрватски политички представници, без обзира којој политичкој партији и опредељењу припадали, заузимају јединствен став у вези са „буњевачким питањем”. Стога и афирмативна политика Београда према очувању националног идентитета Буњеваца и неговању њихове културне традиције и језика наилази на повремене осуде хрватских политичара. У оваквој политици српских власти види се најчешће методологија и намера растакања хрватског националног корпуса у Србији (Index 2014). На пример, став тадашњег председника Републике Србије, Томислава Николића, да Буњевци нису ни Хрвати ни Срби, него посебна национална мањина наишао је на чврсту критику припадника хрватске извршне и законодавне власти. На овом месту треба подсетити на широку подршку власти набавци уџбеника за изборне предмете намењене деци из редова буњевачке националне мањине (Slobodna Dalmacija 2014). Хрватска екстремна десница предвођена идејама Хрватске странке права Анте Старчевић која је присутна и у Европском парламенту у оваквим политикама Београда види „акт тихог културоцида” (Tportal 2014). Анализа јавног дискурса политичких актера у Хрватској говори у прилог тврдњи да по питању националних интереса постоји јасан консензус политичких субјеката без обзира којој позицији припадају на идеолошком спектру.

Комплементарно са званичним наративом о „буњевачком питању” Загреба (медијском, академском и политичком) наступају и хрватски национални прваци у Републици Србији. Иницијатива за проглашењем ништавим акта Главног народноослободилачког одбора Војводине из 1945. године којим се забрањује национално изјашњење Буњеваца је наишла на чврсту осуду Хрватског националног вијећа

у Републици Србији (Hrvatske novine 2018). Упркос различитим ставовима према буњевачкој националној заједници у односу на политику Србије, најутицајнији политички представник хрватске националне мањине, Томислав Жигманов, постао је министар за људска и мањинска права у Влади Републике Србије 2022. године. Разумљиво, именовање Томислава Жигманова изазвало је одређену забринутост код представника Буњеваца, управо због односа према питању аутентичности ове заједнице (Danas 2022).

Имајући у виду напред наведено, званична политика Републике Хрватске и однос према „буњевачком питању” се намеће као отворено питање између двеју држава. Ово питање нарочито је важно сагледати у контексту вишедеценијских евроинтеграција Републике Србије, посебно имајући у обзир добро познату праксу према којој државе чланице Европске уније користе свој повлашћени положај да блокирају приступање државе кандидата, нарочито у случају постојања отворених питања (Novak 2023, 503-504). Место и значај „буњевачког питања” и његово решавање треба сместити у шири контекст бројних отворених питања која се намећу између Србије и Хрватске – питања мањина, несталих, протераних и расељених лица, границе на Дунаву и других (видети Pop-Lazić 2021). Како процес европских интеграција Републике Србије одмиче, тако можемо очекивати да ће „буњевачко питање” периодично бити актуелизовано како у дневно-политичке сврхе, тако и у циљу остварења одређених националног интереса који недвосмислено указује на непризнање постојања Буњеваца као аутономне и аутентичне етничке групе, него као субетничку групу ширег хрватског националног корпуса.

ЗАКЉУЧНО РАЗМАТРАЊЕ

У нашем истраживању смо показали да „буњевачко питање” поседује не само важно место у оквиру савремених српско-хрватских односа, већ и шири регионални значај. Поред осталог буњевачко питање детерминисано је комплексним, не само међудржавним, него и теогбним историјским односима Срба и Хрвата. Политика Републике Србије уперена ка признавању права на посебност Буњеваца у односу на друге нације са којима деле заједнички простор поред свих позитивних аспеката које она производи, наилази и на осуду хрватских власти које у њој виде растакање хрватског националног корпуса. Оваква позитивна политика признања идентитета и гарантовања

мањинских права, иако представља добру праксу која може бити позитиван пример за шири контекст европског правног и политичког простора, перципирана је као претња хрватским националним интересима. По питању идентитета Буњеваца постоји несумњиви консензус хрватске елите, те у том смислу постоји сагласје у свим сферама њиховог друштва. Посебно имајући у виду да по овом питању постоји недвосмислена комплементарност ставова левице, центра и деснице на политичкој сцени Републике Хрватске, али и представника хрватске националне мањине у Републици Србији. Званични став Србије према националним мањинама, укључујући и буњевачку, проистичу из низа уставних одредби које гарантују слободно национално изјашњавање, до члана 14. који гарантује посебну заштиту мањина у циљу остваривања пуне равноправности и очувања њиховог идентитета.

Сматрамо да ће се у светлу евроинтеграција Србије догодити интензивнија актуелизација „буњевачког питања”, те да ће Република Хрватска користећи свој положај чланице Европске уније утицати са захтевом да Република Србија одустане од политике признања идентитета и подршке очувању националне свести и културе Буњеваца. Неоправдано је сматрати да пракса Србије резултује смањеној бројности припадника хрватске националне мањине. Наиме, као што смо показали, овај негативан тренд се не може узети за резултат државне политике који је наводно уперен против хрватске националне мањине, него узрок ове чињенице треба тражити у ширим негативним демографским тенденцијама и генералном паду бројности укупне популације. На Републици Србији је да активним дипломатским мерама утиче на умекшање тврдог става Хрватске по питању Буњеваца, те да уз помоћ међународних партнера интернационализује ово питање које је могуће решити дијалогом, нарочито имајући у виду значај идентитета у политици двадесетпрвог века.

РЕФЕРЕНЦЕ

Историјски архив Суботица [ИАС]. деловодни број 5869. књига „Окружни народни одбор у Суботици: Деша поводом изјашњавања буњевачке народности”

Петровић, Вељко. 1968. *Приповетке*. Београд: Просвета.

- Поп-Лазић, Исидора. 2023. „Демографија као фактор остваривања мањинских права Срба у Хрватској.” У *Регионални развој и демографски токови земаља југоисточне Европе*, ур. Живорад Глигоријевић и Тадија Ђукић, 331–338. Универзитет у Нишу: Економски факултет
- Радушки, Нада. 2023. „Буњевци у Србији – Хрвати, Срби или посебна национална заједница?” *Политичка ревија* 75 (1): 45–69. DOI: 10.5937/polrev75-43190.
- Републички завод за статистику [РЗС]. 2022. *Национална припадност: подаци према општинама и градовима*. Београд: Републички завод за статистику.
- Хорват, Александар. 2015. „Етнички идентитет војвођанских Шокаца и Буњеваца у међуратној Југославији (1918–1941).” Докторска дисертација. Универзитет у Новом Саду: Филозофски факултет.
- Вошњакović, Žarko, i Biljana Sikimić. 2013. *Bunjevci: Etnodijalektološka istraživanja 2009*. Novi Sad, Subotica: Nacionalni savet bunjevačke nacionalne manjine, Matica srpska. Bunjevački nacionalni savet [BNS]. n.d. „Nacionalni savit.” *Bunjevački nacionalni savet*. Poslednji pristup: 10. februar 2024. <https://bunjevci.org.rs/nacionalni-savit>.
- Černelić, Milana. 1994. „Nastojanja da se bačkim Bunjercima ospori pripadnost hrvatskom narodu.” *Studia ethnologica Croatica* 6: 85–103.
- Černelić, Milana. 2002. „Povezanost života na salašu i u gradu bačkih Bunjevaca.” *Etnološka tribina* 25 (32): 99–103.
- Černelić, Milana, Jadranka Grbić Jakopović, Tihana Rubić, Marijeta Iveta Dronjić, i Matija Gotal Mihovil (ur). 2014. *Bunjevci u vremenskom i prostornom kontekstu*. Zagreb: Filozofski fakultet, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju. Subotica: Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata.
- Danas. 2022. „Zbog čega subotički Bunjevci traže da Tomislav Žigmanov ne bude ministar za ljudska i manjinska prava.” *Danas*. 25. oktobar 2022. Poslednji pristup: 10. februar 2024. <https://www.danas.rs/vesti/politika/zbog-cega-suboticki-bunjevci-traze-da-tomislav-zigmanov-ne-bude-ministar-za-ljudska-i-manjinska-prava/>.

Despot, Zvonimir. 2022. „Stvaranje Bunjevaca znači zatiranje Hrvata.” *Večernji list*. Poslednji pristup: 10. februar 2024. <https://www.vecernji.hr/vijesti/stvaranje-bunjevaca-znaci-zatiranje-hrvata-1597580>.

Hrvatske novine. 2018. „Otvoreno pismo predsjednika HNVa dr. sc. Slavena Bačića Istvanu Pasztoru i Igoru Miroviću.” *Hrvatske novine*. 07. februar 2018. Poslednji pristup: 10. februar 2024. <https://hnl.org.rs/nova/hrvati-u-srbiji/72-politika/1625-otvorenopismo>.

Index. 2014. „Radoš i Plenković osudili srpsku politiku: Broj Hrvata u Srbiji kontinuirano pada, ne poštuje se Sporazum o zaštiti manjina.” *Index*. 17. septembar 2014. Poslednji pristup: 10. februar 2024. <https://www.index.hr/vijesti/clanak/Rados-i-Plenkovic-osudili-srpsku-politiku-Broj-Hrvata-u-Srbiji-kontinuirano-pada-ne-postuje-se-Sporazum-o-zastiti-manjina/771961.aspx>

Ivanić, Ivan. 1894. *O Bunjevcima: Povesnočko-narodopisna rasprava*, Subotica: Izdavačka štamparija dr Dušana Petrovića.

Ivković, Žarko. 2023. „Hrvatsko državljanstvo stekli su kao Hrvati, a onda su se konvertirali u Bunjevce nehrvate.” *Večernji list*. Poslednji pristup: 10. februar 2024. <https://www.vecernji.hr/vijesti/hrvatsko-drzavljanstvo-stekli-su-kao-hrvati-a-onda-su-konvertirali-u-bunjevce-nehrvate-1732262>.

Krestić, Vasilije Đ. 2019. „Prisajedinjenje Vojvodine Srbiji.” *Journal of Criminalistics and Law* 24 (1): 10–16. DOI: 10.5937/nabepo24-20681.

Kujundžić Ostojić, Suzana, Marija Bošnjak Stepanović, i Nataša Branković. n.d. „Efekti izbornog predmeta ‘Bunjevački jezik sa elementima nacionalne kulture’ – obrazovanje kao uporište identiteta Bunjevaca.” *Bunjevački nacionalni savet: Obrazovanje*. Poslednji pristup: 10. februar 2024. https://bunjevci.org.rs/images/Radovi/2020/Rad_1_Obrzovanje_kao_uporiste_identiteta_Bunjevaca.doc.

Novak, Stjepan. 2023. „Otvorena bilateralna pitanja država članica i država kandidatkinja u postupku pristupanja Evropskoj uniji.” *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci* 44 (2): 491–508. DOI: 10.30925/zpfsr.44.2.10.

Peoples, James, and Garrick Bailey. 2014. *Humanity: An Introduction to Cultural Anthropology*. Boston: Cengage Learning.

- Pop-Lazić, Isidora. 2021. „Specificnosti i tok pristupnih pregovora Srbije i hrvatske za članstvo u Evropskoj uniji – implikacije na bilateralne odnose.” *Međunarodna politika* 72 (2021): 53–68. DOI: 10.18485/iipe_mp.2021.72.1183.3.
- Punczman, Eszter. 2019. „Bunjevci u Mađarskoj: Postmoderni heterogeni identiteti.” *Studia ethnologica Croatica* 31: 219–237. DOI: 10.17234/SEC.31.8.
- Raič, Aleksandar. 2013. *Otkrivanje Bunjevaca: Opomine i ufanja*. Novi Sad: Udruženje građana Bunjevci.
- Slobodna Dalmacija. 2014. „Nikolić: Bunjevci nisu ni Hrvati ni Srbi, nego posebna manjina.” *Slobodna Dalmacija*. 09. septembar 2014. Poslednji pristup: 10. februar 2024. <https://slobodnadalmacija.hr/vijesti/svijet/nikolic-bunjevci-nisu-ni-hrvati-ni-srbi-nego-posebna-manjina-246038>.
- Šram, Zlatko. 2007. „Kulturni i politički konzervativizam bunjevačkih Hrvata u Vojvodini.” *Sociologija i prostor* 175 (1): 61–84.
- Tportal. 2014. „Tomašić napala Josipovića i Milanovića zbog Bunjevaca.” *Tportal*. 08. septembar 2014. Poslednji pristup: 10. februar 2024. <https://www.tportal.hr/vijesti/clanak/tomasic-napala-josipovica-i-milanovica-zbog-bunjevaca-20140908/print>.

Dejan Tadić*

Faculty of Political Sciences, Belgrade

Vuk Lazić**

Institute of International Politics and Economics, Belgrade

THE PLACE OF THE “BUNJEVCI ISSUE” IN CONTEMPORARY SERBIAN-CROATIAN RELATIONS

Resume

The article deals with the role and position of the Bunjevci national minority in contemporary relations between the Republic of Serbia and the Republic of Croatia. The Bunjevci national minority represents an authentic and autochthonous ethnic community concentrated in the geographical area of Bačka. The Bunjevci, as a population with South Slavic origins and a Roman Catholic religion, were often denied authenticity and were mostly understood as part of the ethnic groups they lived with. It seems that the permanent feature of the complex position of the Bunjevci is the absence of wider identity recognition and the position between previously formed national communities, which in the meantime got their state. While in Croatia the dominant view is that the Bunjevci are an integral part of the Croatian nation, in Serbia the prevailing view is that the Republic of Croatia disputes the uniqueness of the Bunjevci, viewing them as part of the Croatian national minority in Serbia. Considering the complexity of contemporary Balkan relations, the complexity of Serbian-Croatian relations, and the process of Serbia's European integration, the question of recognition and rights of the Bunjevci

* Email address: dejantadic@mail.ru

** Email address: vuk.lazic@diplomacy.bg.ac.rs

minority emerges as another potentially open interstate issue. The authors try to answer the question: Does and how does the Republic of Serbia's policy towards the Bunjevci affect relations with the Republic of Croatia? The research hypothesizes that the "Bunjevci issue" can become a point of contention between the two countries, especially if the European integration of Serbia is taken into account. The research concludes that the Republic of Croatia, from the point of view of preserving its national interests, will try to influence the policy of the Republic of Serbia towards Bunjevci, especially in the context of its European integration. Finally, the authors conclude that solving this issue would significantly contribute to the improvement not only of interstate cooperation but also of regional relations.

Keywords: *Bunjevci, Republic of Serbia, Republic of Croatia, minority rights, regional relations, Balkan relations, European integration*
